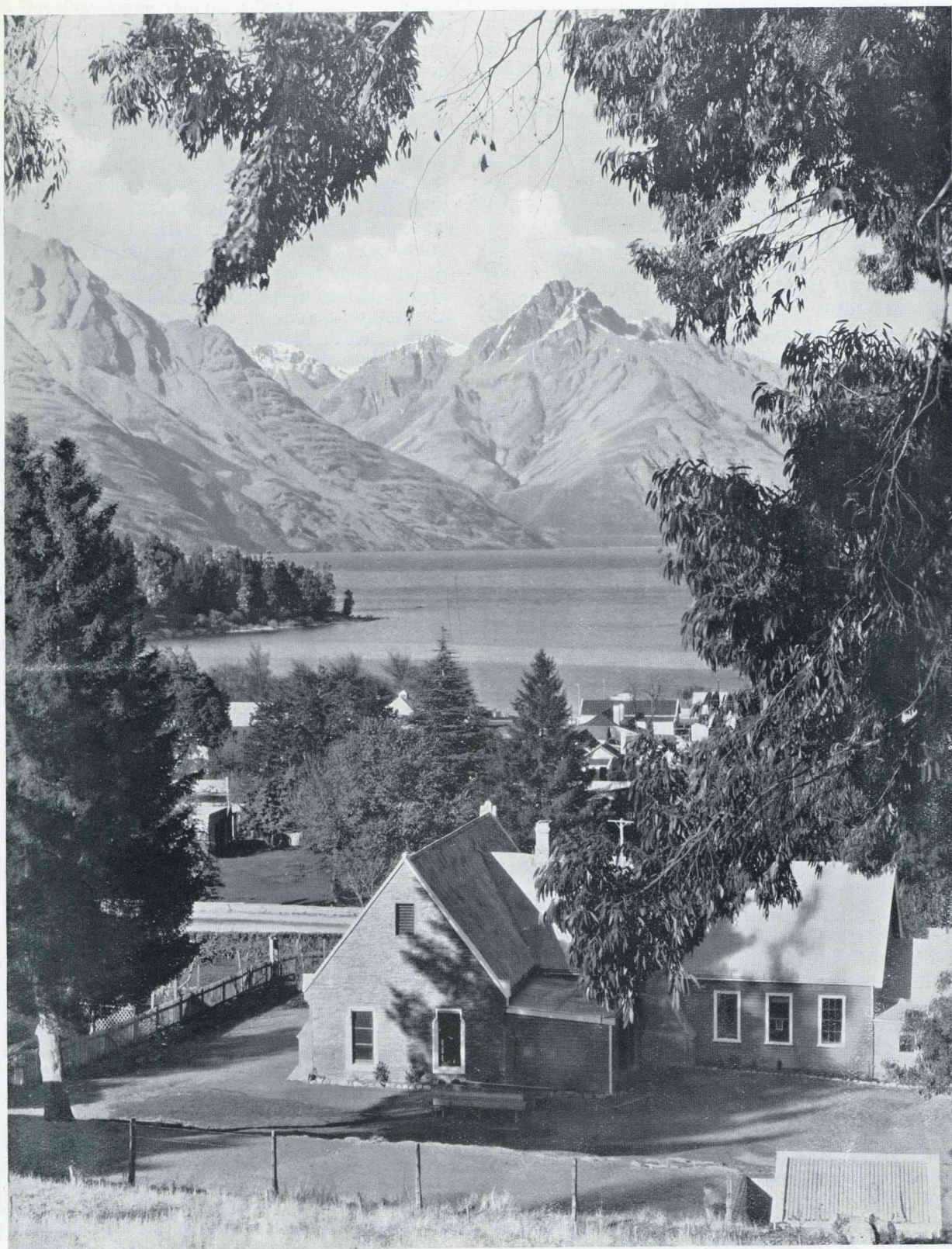


BUITEN

26^E JAARGANG N^O. 53

ZATERDAG 31 DECEMBER 1932



DE CECIL PEAK BIJ WAKATIPU OP HET ZUIDELIJK EILAND VAN NIEUW-ZEELAND
(PROVINCIE OTAGO)



Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

DE CECIL PEAK BIJ WAKATIPU OP HET ZUIDELIJK EILAND VAN NIEUW-ZEELAND (PROVINCIE OTAGO) (ILL.)	BLZ. 627
WAAR DE REEBOK LEEFT EN STERFT, DOOR H. C. KUYLMAN	BLZ. 628
HET EILAND GOEREE EN OVERFLAKKEE (II. ZUID- VOORNE), (GEÏLL.), DOOR L. SPRUIT	BLZ. 630—633
DE STERKE, DOOR TON RUYGROK	BLZ. 632—634
FRAAI BLOEIENDE VETPLANTEN (III. KLEINIA GAL- PINI (SENECIO) (GEÏLL.), DOOR L. SPRUIT	BLZ. 634
DE ASCHGRAUWE KIEKENDIEF (GEÏLL.), DOOR J. VIJVERBERG	BLZ. 634—637
EEN DUITSCHE EILANDENSTAD (GEÏLL.), DOOR H. FRICHE	BLZ. 637—638
EN TOCH HADDEN ZE 'T MIS! MET EEN PRIJSVRAAG VOOR ONZE LEZERS	BLZ. 638
ZONNESCHIJN (GEDICHT), DOOR RU REITSMA	BLZ. 638
DE POHUTU-GEYSER BIJ ROTORUA OP HET NOORDE- LIJK EILAND VAN NIEUW-ZEELAND (ILL.)	BLZ. 638

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te
zenden naar **Rokin 74-76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te
gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.

Waar de Reebok leeft en sterft

DOOR H. E. KUYLMAN

ALS een ijl, blauw waas hing de levensadem der lente boven de kruinen der sparren en dennen, die, omzoomd door een rij zilverstammige berken, een bosch vormden, dat zich uitstrekte van den „Slangenweg” tot den „Hertenberg”. Door de lorken golfde een lichtgroene sluier, welke zich in sierlijke winding voorzette door de fijn vertakte jonge berken en zijn wapperende einden slingerden in het wilgenhout, dat zich in de vroege lente reeds gesierd had met de goud bestoven katjes. Temidden van deze lenteweelde lag een golvend heideterrein, waar in diepe delling het somber grauwe kleed der heide verbroken werd door weelderigen groei van gras en sappig groen. Aan den heiderand, verscholen onder een mismaakten eik, sluimerde het boschvijvertje, natuurlijk gevormde kom, waar de boschbewoners zich kwamen laven en wasschen. Dan, wanneer een bontgekleurde gaai of sierlijk gebouwd reebokje er een bezoek bracht, gleed over het strakke gelaat van den vijver een glimlach en zwiingend zag hij toe, hoe de glinsterende droppels als parelen over het glanzend gevederte werden geworpen. Op stille, als in gebeden verzonken avonden, traden uit het nachtdonkere sparrenbosch het hert en zijn hinde omzichtig te voorschijn, schreden met onnavolgbaren, majestueusen gang naar den boschvijver om te drinken en begaven zich daarna naar de vruchtbare heidepan, waar geurig gras en kruid hen lokten. Dat was het teeken voor de andere boschbewoners om ook hun schuilplaatsen te verlaten en weldra naderde over een zilverblinkend heidepaadje de haas, terwijl uit den gapenden muil van een konijnenhol een paar konijntjes verschenen, die ook al naar de weideplaats trokken. Allen waren echter op hun hoede om bij het eerste gevaar te vluchten of omzichtig weg te sluipen door de dorre heidestruikjes, welke, van gelijke kleur als zij, hen voor nieuwsgierige blikken onzichtbaar maakten. Plotseling staken allen hun arbeid, de ooren en neusvleugels trillen, het lichaam strekt zich, vol beteugelde snelheid, gereed tot de vlucht, en toch wachten zij allen. Want het geluid, dat slechts een lichte trilling brengt in de doodstille atmosfeer, is hun niet vijandig. Zij richten het oog naar de berkenlaan, waar de bleke stammen glanzen als waren zij met fosfor bestreken. Het gerucht nadert en toch vlucht er niet een, want zij weten nu, wie op komst is. En dan, met een enkelen sprong, is de reebok te voorschijn gekomen, nog trillen zijn dunne pootjes van den

woesten ren, nog jaagt de adem door zijn neusgaten en even heft hij den sierlijken kop met de scherpe hoorntjes op om diep de frissche nachtlucht op te snuiven. Uit de diepe schaduw tevoorschijn getreden, staat hij in het volle licht der maan. Over zijn haren kozen de stralen, tooveren lichtpuntjes op zijn glanzende huid en belichten zijn teere gestalte, maar laten ook zien hoe de linker zijde van den rug het teeken draagt, dat een ontmoeting met den mensch bijna altijd achterlaat. Reeds was het lang geleden, doch altijd was het den reebok bijgebleven, hoe de hagel zijn huid geschroeid had en hoe het daverend schot hem had doen vluchten met een snelheid, die hem van een zekeren dood gered had. Achter hem zaten de honden, zwarten en rood-bonte woestelingen, die met zwadderend lippengsmak de lucht, welke hij had achtergelaten, als 't ware opdronken en zijn spoor geen oogenblik loslieten. Zij hadden hem gejaagd van den eenen hoek naar den anderen, verdreven uit elke schuilplaats, totdat hij ten laatste, tot stervenstoe afgemat, zich geworpen had in een dicht varenbosch, dat zich beschermend om hem sloot en de honden, die doodmoe waren van de jacht, hun prooi wist te ontnemen. Een lang litteken was achtergebleven op de plaats waar het schroeide schot langs gestreken was. 't Was een pijnlijke les geweest, doch nimmer was zij vergeten. De lentenacht, vol geluid van niet te temperen voorjaarsleven, vol zwoele atmosfeer en onbedwingbare groeikracht, waarin de knoppen zwellen en de bast om de twijgen te glanzen begint, is nog niet ten einde, als aan de Oosterkim reeds het kleurenspeel aanvangt van den groeienden dag. Vaag en teer kleurt zich de lucht, maar langzamerhand worden de kleuren levendiger, de tinten dieper en mengt zich tusschen het roze en lila de gouden glans van het nog verborgen zonnelicht. In het Westen sterft de nacht en de donkere wolkenflarden vervagen tot doorzichtige sluiers, waarachter de nieuwe dag geboren wordt. In de berkenhaag kweelt een merel, uit de eikesingel komt het antwoord van een jubelenden lijster en boven de van dauw vochtige heide stijgt een leeuwerik met de keel vol zang de zon tegemoet. Nu ritselen de dorre beukeblaren en kraakt er een dood takje en dan treedt uit het nachtdonkere sparrenbosch de reebok tevoorschijn. Hij komt van het leger tusschen de keizersvarens waar, goed gecamoufleerd door het bruin en groen, de hinde met twee jongen ligt, welke dien nacht geboren zijn. Nu is de reebok nog meer op zijn hoede dan anders, want nu heeft hij te waken over vrouw en kinderen. Behoedzaam daalt hij in de delling af, maar daar het blonde tapuitje, dat in het oude konijnenhol ook vrouw en kroost te bewaken heeft, geen onraad aankondigt, gaat de reebok met rustiger gang verder en zuigt dan met lange teugen het frissche water op om daarna te gaan grazen. Plotseling steekt hij den intelligenten kop omhoog, want in het roepen van het tapuitje, en het zwijgen van lijster en merel, in de cirkelvlucht van de boschkraai schuilt onraad. 't Is echter onraad, dat hij voor zich zelf niet vreest, integendeel schijnt het hem woedend te maken, want nijdig wroet hij met de voorpooten in den bodem en uitdagend buigt hij den gehoornden kop. 't Duurt dan ook niet lang of aan den rand van het berkenboschje beweegt een sluipende gestalte, verdwijnt even, verschijnt weer en dan staat plotseling op het spoor van den reebok de moervos. Zij keert oogenblikkelijk op het nog versche spoor terug en wanneer zij de dichte begroeiing van varens en braamstruiken nadert, sluipt ze behoedzaam voort, drukt het lichaam zoo laag mogelijk op den bodem en volgt den weg, vanwaar de reebok gekomen is. Een zacht kreunend geluid doet haar stilstaan en als zij dan de verwaaiing opsnuift van het aanwezige wild, beginnen haar oogen te schitteren en trilt elke zenuw in haar van bedwongen verlangen. Nog staat zij besluiteloos, niet wetend wat te doen, als zij plotseling achter zich zachte schreden hoort en voor ze zich in het dichte struweel kan wegmaken, reeds de scherpe horens voelt, die met kracht in haar zijde drukken. Nijdig gromt zij, knauwt van haar af, doch nu verheft de reebok zich vol woede op de achterpooten en slaat met de scherpe schalen der voorbenen de vos over den kop, zoodat deze vol angst zich in de braamslingers werpt en als een geslagen hond wegsluipt tusschen de warreling van takken, waar de reebok haar niet volgen kan. De jongen zijn nu twee dagen oud en ofschoon de teere pootjes nog trillen en het lichaam onvast dragen, volgen zij de moeder naar de boschweide, waar het sappige gras en de rustige omgeving hen lokt. Vader

is reeds vooruitgegaan en als hij geen onheil vermoedt, klinkt zijn zachte roep, waarop de moeder met de twee kinderen verschijnt. ☼ De ouders grazen, de kinderen stoeien om hen heen en boven dit schouwspel giet de volle maan haar zilveren stralen en zet alles in een zacht bleek-blauw licht. ☼ In het berkenboschje klaagt de nachtegaal in ontroerende strophen zijn hymne aan den lentenacht, terwijl zacht-lispelend een roodborstje meezingt, dat door lenteweelde dronken zich van geen dag of nacht meer bewust is. ☼ En nu komt de roode roover terug. Zich schuil houdend in het struweel, de lichtplekken vermijgend en gebruik makend van schaduwval en boomstronk, sluipt de vos achter de reeën aan en wacht tot een der jongen een weinig van de ouders zal afdwalen. Dan zal de moervos, die haar hongerige jongen haast niet kan verzadigen, haar kans wagen. ☼ De reeën grazen voort, zijn zich niet bewust van het gevaar dat hen bedreigt en als plotseling de vos toespringt en met den buit snel in de dichte begroeiing verdwijnt en het overgebleven kind zich angstig tegen de ouders aandrukt, baat het al bitter weinig of de reebok woedend op het spoor terugkeert en zijn aartsvijand tracht in te halen. ☼ Deze is door het nachtdonkere sparrenbosch verdwenen en in het hol onder den honderdjarigen eik viert de roode bende kort daarop feest, terwijl moeder zich tegoed doet aan de overgebleven brokken. ☼ Na het verlies van hun kind trekken de reeën weer naar het leger tusschen de keizersvarens en waakzamer nog, bedacht voor nieuw gevaar, waakt de reebok over vrouw en kind. ☼ De licht-groene spruitjes van het koren kleurden zich al donker groen met blauwen weerschijn en diep in den stengel gluurde reeds de blauw-grijze halm naar buiten. ☼ Het reeënjong was nu reeds flink gegroeid en met ingehouden snelheid trippelden de teerfijne pootjes achter de moeder aan op de tochten naar gras- en heideveld. ☼ In den vroegen morgenstond of op stemmige, bladstille avonden durfde het zich al tamelijk ver van moeder te begeven om al grazend het sappige gras en kruid naar binnen te werken, maar in donkere nachten bleef het dicht achter zijn leidster en deze toonde dan aan haar kind den lichten onderkant van den staart, die als een lichtbaken het jong den juisten weg wees. Voor den vos had het nu geen vrees meer en deze waagde het nu ook niet meer een aanval te doen, temeer waar er een overvloed van wilde, gemakkelijker te jagen konijnen was. ☼ Toen de zomer aanbrak, het gouden koren stond te wachten op den blinkenden sikkels, had de eerste ontmoeting plaats met soortgenooten, die ook met hun kinderen door bosch en veld zwierven. Daarmede vereenigden zij zich en weldra was er een koppel reeën bij elkander, die als kudde nu en dan tezamen rondtrokken. De leider was de sterkste van den troep en dat was de oude reebok met het lange litteken op zijn flank. Zelf had hij de leiding genomen, had gevochten met andere bokken en was daarna door deze erkend als hoofd. Zoo leefden zij gedurende den zomer hun rustig bestaan, totdat als van zelf de onrust in hen groeide. De bokken werden prikkelbaar, ruzie zoekend met de andere en dadelijk waren zij klaar om elkander den gehoornden kop te toonen. ☼ Toch kwam het nog niet tot werkelijken strijd, maar bleef het bij schijngevechten, totdat plotseling, toen de zomer voorbij was en plaats gemaakt had voor den al-kleurigen herfst, de hel losbrak. Burlend en snuivend trokken de reebokken des avonds naar de boschwei, door zilverblanke berken en donker groene sparren omsloten en waar hier en daar als stille wachter een jeneverbesstruik op een heuveltje peinzend stond te droomen. Grazend bogen zij den kop naar het kruid, waarin het herfstvuur ook zijn vlammen geslagen had, maar telkens gooiden zij met een ruk den kop omhoog en met open geschelpde ooren stonden zij dan even stil en beluisterden het onbestemde gerucht, dat waarde over den bemosten bodem van het dennenbosch achter de berkenrij. Dan wisten zij, wat komen zou. Zij rieden in die lichte geluiden de komst van de honden, zij hoorden het in het fluisteren van den nachtwind, zij voelden het in het jagen van hun bloed en de strijdlust vlamde op en dreigend toonden zij elkaar dan de stevige hoorntjes. Toen zag het reeënkint voor het eerst den strijd dien twee oude reebokken voerden en bij het kletteren van de hoornstangen, het burlen van de strijders en in de stilte, die nu even hen allen beving, voelde het in zich de groeiende kracht, het nog smeulende vuur, waarmede het, volwassen zijnde, ook zou vechten om het bezit van het vrouwtje. ☼ De jachtijd was aangebroken en dagelijks verscheurden

de scherpe knallen van geweren en het gebas van zwart en rood gevlekte honden de stilte. ☼ En steeds meer naderde het jachtgedruisch de plaats waar de reeën zich hadden teruggetrokken, totdat zij zich op zekeren morgen van alle kanten zagen bedreigd door jagers en honden. ☼ De oude leider begreep volkomen het gevaar, waarin zijn troep zich bevond en omzichtig voerde hij zijn volgelingen langs een singel van eikenhakhout, waarvan het dorre blad hun kleuren wegdoezelde en onzichtbaar maakte voor het menschelijk oog. Maar de honden hadden een ander vermogen om het wild op te sporen en met den neus over den bodem kwamen zij, het warme spoor steeds vasthoudend, in woesten ren aanhollen achter de reeën aan, die zich nu genoodzaakt zagen in wilde vlucht het veege lijf te redden. ☼ Dat was het oogenblik, waarop de jagers gewacht hadden, want nu verscheurden de scherpe knallen de stilte van het herfstwoud en moedigden harde stemmen de honden aan tot grooter speed. Hier viel een ree, in den schouder getroffen, voorover, daar stortte er een van een heuvel, den versplinterden poot nog meesleepend, totdat hij niet verder kon, of een tweede schot hem uit zijn lijden verlost. ☼ Het reeënkint had ook den gonzenden dood vlak over zich heen voelen gaan, een lange brandwond gloeide over zijn flank en de pijn had het tot grooter speed aangezet. ☼ In het dichte sparrenbosch, waar het doode onderhoud zijn gestalte geheel opslokte, kwam het tot staan. ☼ Angstig drukte het zich tegen een dikken stam en hijgend wachtte het of het gevaar weder zou naderkomen. Toen de avond op geruischlooze wieken wegzweefde uit het bosch en zich spreidde over de boschweide, stond het reeënkint nog achter den stam van den ouden spar. Zijn ooren schelpten zich echter, want van verre kwam tot hem een bekend geluid dat de vrees van hem wegnam. Het was de geliefde tred van zijn moeder, die, zachte klankjes uitstootend, haar kind zocht. Vol blijdschap sprong het te voorschijn en drukte zich tegen ijn moeder aan. Deze wreef haar kop over den rug en zijden van haar kind als om te zien of het ook gekwetst was en dan lekte zij met de ruwe tong over het vurige teeken, dat de hagel gemaakt had. Spoedig bemerkte het jong, dat de vader niet wederkeerde. Deze was gebleven achter de heuvels bij den hertenheuvel, waar een kogel hem een der slanke beenen had versplinterd. Weldra hadden de honden hem toen ingehaald, omsingeld en had een schot hem uit zijn lijden verlost. ☼ De winter kwam met zijn sneeuw en koude. De reeën hadden toen een zwaren tijd. Voedsel was schaarsch en toen de lood-grauwe luchten zich hadden ontlast en de aarde gewikkeld hadden in het blanke kleed en de donkere sparren in witte sleepgewaden gehuld waren, konden de boschbewoners in het geheel geen voedsel meer vinden. Ten einde raad knabbelden zij aan den bast van de eikestruiken en ten laatste, toen de nood ten toppunt steeg, begaven zij zich in donkere nachten naar de boerderijen en aten van het hooi uit de hooibergen of groeven in de tuinen de boerenkool onder de sneeuw weg. ☼ Dikwijls gebeurde het dan echter, dat plotseling een lichtstraal uit het dakraam flitste en een daverende knal den gonzenden dood volgde. Stervend bleef er dan vaak een der reeën achter en de andere vluchtten, zoo snel zij konden, naar het beschermende bosch. Ook daar waarde echter de dood, want verraderlijk snoerde de strik, door den strooper gezet, dikwijls om den slanken hals van een ree en deed dan de overige in doodsangst verder vluchten. ☼ Maar ook aan deze nood kwam een einde en toen de schoone lente verscheen, vergaten zij weldra het leed. ☼ En toen de lente plaats gemaakt had voor den zomer en deze voor den herfst, streed het reeënkint zijn eerste duel. ☼ Elk jaar werd hij krachtiger en had hij meer tegenstanders te verslaan om te komen op de plaats, die eens zijn vader had ingenomen. ☼ En nogmaals keerde de schoone herfsttijd weer en opnieuw voelden de reeën de onrust, die hen dreef naar de boschweiden. Hun bloed begon sneller te vloeien, in de amandel-vormige oogen brandde een vuur van laaienden hartstocht en in hun stem klonk de uitdaging, een roep aan den mededinger om kracht met kracht te meten. ☼ Op een wonderschoonen avond, toen het zacht-blauwe maanlicht de berkenstammen verzilverde, vocht het reeënkint zijn laatsten, grooten strijd om het leiderschap en toen na harden kamp zijn tegenstander week, aanvaardde hij, evenals zijn vader eertijds, de zware taak van leider van den reeëntroep en voerde hen voortaan langs de moeilijke paden, die de dieren van het woud moeten gaan.



DE HAVEN VAN OUDE TONGE

HET EILAND GOEREE EN OVERFLAKKEE

DOOR L. SPRUIT

II. ZUIDVOORNE

FLAKKEE, het grootste gedeelte van het eiland, is weer verdeeld in Zuidvoorne en het Land van Putten. Tot Zuidvoorne worden gerekend de dorpen Dirksland, Melissant, Herkingen, Roxenisse, Onwaard, Grijsoord (Oude en Nieuwe Tonge) en eenige polders. ☼ Dirksland is waarschijnlijk genoemd naar Diderik van Zierikzee, die omstreeks 1275 eigenaar van dit land was. Het is weer een van die stille, verlaten plaatsjes, zooals er zoovele op het eiland zijn. Een hoofdstraat, de „Voorstraat”, met enkele groote huizen en veel kleinere, heel oude woninkjes, een kerk tusschen hooge, oude boomen, een haventje. En dan overal, achter gordijnen en horretjes, nieuwsgierige blikken naar het onbekende bezoek. Ik heb herinneringen aan warme zomerdagen, waarop de Voorstraat verlaten lag in de blakende zon en het koel en stil was onder de boomen rond de kerk, waar het waschgoed van het heele dorp te bleeken lag. Een kleine tuin met geschoren palmpjes langs diepliggende kronkelpaadjes, een regenput met koperen „aker”, een schuurhuus (bijkeuken) waar het zand in kunstige patronen op de roode plavuizen was gestrooid, een oude vrouw met een fijn ivoren gezichtje onder de „keuvel”, de Flakkeesche muts. En dan een donkere, koele voorkamer vol oud familiebezit, meubelen en portretten van onbekende bet-overgrootmoeders en overoudtantes, die allen met het oude vrouwtje tegenover mij den onmiskenbaren familietrek gemeen hadden. ☼ De keuvel zal wel niet meer gedragen worden door het jongere geslacht. Bij de ouderen is de muts gelukkig nog vrijwel algemeen. Niets staat ook beter bij die echt-Flakkeesche gezichten. De vorm wisselt in onderdeelen bij ieder dorp. In Beijerland wordt de muts heel lang gedragen, en misschien zal de Flakkeesche keuvel daar ook nog wel eens aan toekomen, want het is grappig om na te gaan hoe deze muts omstreeks 1813 kort was en bijna niet van de Friesche kap te onderscheiden (ook werd er een gouden plaat bij gedragen), en sindsdien langer en

langer is geworden. Daarbij hooren dan de gouden „krullen”, en keuvelspelden, broche en oorbellen van granaat, koraal of diamant, terwijl de prachtige echte kanten aan de mutsen de glorie der welgestelden uitmaakten! Het was geen zeldzaamheid als aan de „trouwkeuvel” kanten van f 20,— of méér per el verwerkt werden. ☼ Ik had het over familietrekken. Op dit groote eiland, dat zoo lang bijna volkomen geïsoleerd heeft gelegen — de verbindingen met den vasten wal lieten alles te wenschen over — is vanzelf een aantal families ontstaan, die alle onderling geparenteerd waren; zodoende zeide men al heel gauw „neef” en „nicht”, want meestal was de verwantschap nog wel na te gaan! In de laatste dertig jaar is dit geneef en genicht gestadig minder geworden, nu het verkeer zooveel verbeterd is. Dat „nicht” was anders een soort tusschenvorm, heel vaak, van „tante” en „mevrouw” of „juffrouw”, zoodat het al gauw gezegd werd tegen niet-nichten, die men te goed kende om er „juffrouw” tegen te zeggen. Maar, dit alles is veel minder geworden in den laatsten tijd. De Flakkeesche taal is rijk aan oude Nederlandsche vormen, die in onze spreektaal sinds lang zijn uitgestorven, en aan typisch-teenkende uitdrukkingen. Daarbij veel wonderlijk verbasterd Fransch, dat op het eiland is blijven hangen, zooals b.v. het echt-Flakkeesche „kwà” (quoi), de uitroep voor verbazing en ongeloof. ☼ Toch is het oude Flakkeesche leven voor een groot deel verdwenen. Zoo is het gegaan met het „winterneven”, dat nog wel bestaat, maar veel is verminderd en ook veranderd. Dat is niet alleen aan het verkeer te wijten, maar ook aan het veranderde boerenbedrijf. Vroeger was er nà 25 November op een boerderij weinig meer te doen, en lag alles vrijwel stil tot Maart. In die tusschenliggende maanden ging men dan „winterneven”; dan reden de „Geldersche wagens”, de tilbury’s of — als er sneeuw lag over het wijde land — de arresleden over de hooge dijken en brachten leven en vertier in de afgelegen hoeven, waar „nichte” al

paraat zat met een „kopje koffie” met een klont en twee koekjes — Flakkeesch gebruik! Daar bleef men dan voor korteren of langeren tijd logeeren; in den zomer was daar immers geen tijd voor. Nu is dat alles veel veranderd. Het bietenvervoer duurt tot ver in December; aardappels, uien, enz. ziet men den heelen winter door over de wegen rijden. Een stilstand in het bedrijf, zooals vroeger, bestaat feitelijk niet meer. ☼ Er zijn nog wel van die mooie oude hoeven buiten Dirksland, zooals Akkerleven en Boomvliet. — Ja, Flakkee is een mooi land, een land dat een welvarenden indruk maakt als we er zoo per bus doortrekken over de nu meest boomlooze dijken, en we zien zoo links en rechts de bouwgronden en de vette weiden, en hier en daar onder aan den dijk een boerderij, teruggetrokken en eenzaam in het verlaten land, onder den hoogen Hollandschen hemel. ☼ Merkwaardig is het, dat vroeger hier de meekrapteelt zoo belangrijk was. De bodem schijnt er zich uitstekend voor te leenen. In de 15de eeuw is dat al begonnen, en tot het midden van de vorige eeuw was de meekrapteelt een zeer belangrijk middel van bestaan; toen kwam de chemische industrie met de aniline-kleurstoffen en verdrong weldra geheel de plantaardige verfstoffen, zoodat ook de meekrap niet meer gevraagd werd. ☼ Maar vroeger had het eiland 22 meestoven, waar de wortels werden gedroogd, gedorscht en gemalen. ☼ Tarwe, haver, rogge en gerst worden nu trouwens ook veel minder verbouwd, maar de teelt van aardappelen, suikerbieten en uien is in den laatsten tijd zeer toegenomen. En dan zijn er in lateren tijd bij Ouddorp en Herkingen en ook in Dirksland en Ooltgensplaat stukken licht bouwland voor fruitteelt ingericht. Als gevolg hiervan is toen de Centrale Proeftuin voor Goeree en Overflakkee te Middelharnis opgericht en na de fruitteelt is de groenteteelt zich gaan ontwikkelen, zoodat vlak na den oorlog de Groenteveiling te Middelharnis kon ontstaan met haar veilinggebouw. Dirksland exporteert nu veel veldvruchten. ☼ Zoo heeft het eiland zich gestadig ontwikkeld, ook op ander gebied. In 1911 hebben vijf gemeenten in Oost-Flakkee gezamenlijk een gascentrale opgericht, waarvan de inwoners tijdens de oorlogsjaren veel nut hebben gehad. West-Flakkee heeft sinds enkele jaren electriciteit. Maar wat de watervoorziening betreft, is het geheele eiland nog steeds aangewezen op regenwater, wat in tijden van droogte een groot ongemak geeft. Want al is de put achter het huis nog zoo diep, ééns komt bij langdurige droogte toch de dag, dat de „aker” leeg weer boven komt . . . ☼ Als ander uiterste is er dan bij tijden weer het teveel aan water: de dijkbreuk. Vloedplanken voor de ramen, de ruiten ingesmeerd met „ebbeslijk”, de dijkgraaf en zijn mannen voortdurend in actie en de geheele beschikbare bevolking in de weer op het bedreigde punt, waar met zandzakken en rijshout tegen de golven wordt gevochten. Totdat het water te hoog komt, over den dijk vloeit, en er een geweldig gat in slaat, waardoor dan het water met een sterke zuiging en veel kolken den polder in stroomt. ☼ En dan ligt den volgende morgen, vaak bij stralenden zonneschijn, het water spiegelglad en dobberen meubelen, ontwortelde boomen en dood vee in den overstromden polder. Zoo herinneren velen zich den droeven aanblik op den Kerstmorgen van 1894, toen de groote Adriana Theodorapolder onder Ooltgensplaat was geïnundeerd en ruim 40 stuks prachtig rundvee daarbij waren omgekomen. ☼ De verbindingen van dit groote eiland met den vasten wal zijn vanouds zeer slecht geweest. Nog tot in de vorige eeuw was er geen stoombootverbinding, waarmede men van 't eiland afkwam. De veerbooten in Dirksland, Ooltgensplaat, Oude Tonge enz. zullen toen de enkelen, die naar den vasten wal wilden, wel hebben medegeno-



TOREN DER NED. HERV. KERK TE DIRKSLAND (± 1490)

men. Bovendien namen de beurtschepen op Dordrecht en Rotterdam wel passagiers mede; oudtijds bracht men dan b.v. 's Zaterdagavond zijn bed aan boord van het beurtschip en maakte dan zoo de reis naar Dordrecht of Rotterdam mee (een heele onderneming dus!), waar men 's Zondags of 's Maandags aankwam. Daarna zijn de stoombooten van Middelharnis en Stellendam op Rotterdam gaan varen, en later ook van Den Bommel. Van Ooltgensplaat uit kon men bovendien per veerboot midden op het Volkerak van of naar de stoombooten van Rotterdam op Zierikzee, Middelburg en Antwerpen gehaald of gebracht worden. ☼ Des winters bij ijsgang lag dit verkeer geheel stil en nog in 1890 is het gebeurd, dat de post in drie dagen niet overkwam en de bakkers geen gist meer hadden om het brood te bakken. Dan ging men tusschen hooge ijs-



Oude huisjes bij de kerk te Dirksland

bergen door in de ijsvlet, op den buitenoever van Ooltgensplaat, en gebeurde het dat men soms spoedig, maar soms ook eerst na eenige uren, vasten grond onder de voeten had in de buurt van Dinteloord, van waar men per rijtuig naar Roosendaal ging, en dan den trein kon nemen naar de plaats van bestemming. De tram naar Rotterdam met aansluitende trambooten bracht in 1909 in dezen toestand een groote verbetering. Jammer genoeg is er den laatsten tijd voortdurend sprake van opheffing van deze lijn. Een goede veerverbinding Ooltgensplaat-Dinteloord wordt ernstig overwogen. En dan wordt er gewerkt aan het nieuwe ziekenhuis, het eerste op Flakkee, mogelijk gemaakt door een legaat van wijlen Me-juffrouw P. M. van Weel. Jammer genoeg is dit ziekenhuis alleen bestemd voor ingezetenen van Dirksland en Melissant. Om nu de overige eilanders ook in staat te stellen, van een ziekenhuis op het eiland te profiteren, heeft de Ned. Herv. Gemeente besloten, onder hetzelfde dak een algemeen ziekenhuis te bouwen, dat dan geneesheeren en verplegend personeel met het Van Weel-Ziekenhuis zal deelen. De administraties blijven echter gescheiden. Op deze wijze hoopt men tot een doelmatige regeling te zijn gekomen. Doordat er echter geen waterleiding op Flakkee is, ondervindt men bij den bouw van dit ziekenhuis groote moeilijkheden; want zonder stroomend, zuiver leidingwater laat zich tegenwoordig wel bijna geen moderne inrichting meer denken. ☼ Middelharnis kreeg in 1917 een Rijks H.B.S., terwijl er reeds 25 jaar een Ambachtsschool bestaat.



BOERDERIJ TUSSCHEN GOEDEREDE EN DIRKSLAND

De Normaalschool is thans opgeheven. Dan zijn er natuurlijk ettelijke openbare en bijzondere onderwijsinrichtingen, zooals de Zusterschool bij het klooster te Acht-huizen. De Katholieken zijn op het eiland verre in de minderheid; zij hebben een kerk te Middelharnis en te Sommelsdijk, terwijl Oude Tonge voor een derde gedeelte Katholiek is. De overgrootte meerderheid van de 31 à 32.000 eilanders is echter Gereformeerd. (Wordt vervolgd)



BOERDERIJ „AKKERLEVEN" TE DIRKSLAND

DE STERKE

DOOR TON RUYGROK

BEGRIJP je 't?' vroeg de stem. ☼ Henk's magere handen omsloten vastter den hoorn van het telefoontoestel, zijn mond trok scherper een lijn omlaag, zijn hersens probeerden te omvatten en te realiseren: begrijp je 't? had de stem gevraagd en intusschen poogde hij klanken uit te stooten. Zijn keel was rauw, maar het moest: vroolijke, luchtige klanken moesten over den wereldbol gieren, om een meisje heel ver weg, daar ginds in Holland, gerust te stellen. Ze luisterde er naar, ze wachtte er op. ☼ Hij boog voorover en zei: „Hallo, Miep! Ja, hier ben ik nog. Ja, het is typisch en ongelooflijk duidelijk. Maar nee, zoeven begreep ik je toch niet zoo heel goed ha ha zeg het nog 'ns?" ☼ Hij viel terug met een gesmoorden kreun, maar het was gelukt, volkomen gelukt. Nu zou zij weer spreken en hij kon rustig luisteren. De geforceerde glimlach gleed van zijn vaal gezicht en nu mocht hij zelfs zijn brandende oogen weer sluiten. ☼ „Ik hoopte, dat het je duidelijk geworden zou zijn, ook zonder woorden, Henk", zei de stem, „maar ik vergat," voegde ze er onmiddellijk aan toe, „dat jij al zoo lang weg bent en dat jij niet weet, hoe ik hoe ik veranderde. Dwaas toch, dat een mensch nooit volvormd schijnt, steeds verandert verandert" ☼ „Voor mij, viel hij in, ben je nog altijd" ☼ „Stil! schreeuwde de stem. „Stil toch, luister. Wat ik je zeggen wou, wat ik je zeggen moet, nu ik je voor het eerst na jaren



DORPSGEZICHT TE DIRKSLAND

weer spréek, spréek, hoe ongeloofelijk dat vroeger geweest zou zijn, nu moet ik je iets zeggen over onze verloving . . . onze verloving, begrijp je?" ☼ Zijn schorre keel stootte weer een klank uit. Zijn hange oogen gingen wijder open, zijn hand beefde. Die ééne kreet was hem ontsnapt, maar nu hield hij opnieuw zijn adem in en wachtte. ☼ „Henk, ik bezweer je, dat ik van je heb gehouden, eerlijk van je heb gehouden en dat ik niet met je heb gespeeld. Ik hield van je, omdat je zoo oersterk bent en ik had zulk een bewondering voor jouw kracht. Iedere vrouw heeft, geloof ik, een zelfde respect voor den sterken man; het is altijd zoo geweest en het is in onzen modernen tijd niet anders. Het is een oerinstinct. Stil nou, nog even maar. Ja, goed, ik zal straks naar je luisteren . . . ja, óók naar de reden, waarom jij me opbelde, maar luister nu, luister nu, Henk". ☼ Hij sloeg zijn tot vuist gebalde hand tegen zijn mond, om het niet uit te schreeuwen, dat hij, na een lange worsteling met zich zelf, tot klaarheid was gekomen en haar juist had willen zeggen, dat . . . ☼ „Jij", zei de stem, „bent zoo geweldig, zoo onaantastbaar, Henk, en daarom hield ik van je, toen . . ." ☼ „En de andere . . .?" ☼ Hij kon het niet inhouden, hij had dat naar toegesmeten, maar nu beet hij zich weer op de lippen, om niet uit te gillen, dat hij . . . ☼ „Neen", zei de stem, „de andere is niet als jij. Als hij zoo was geweest, dan zou ik niet den valschen moed hebben bezeten, er jou over te spreken, dan zou ik met dien ander zijn weggevlucht, ik wéét niet waarheen, want dan zou ik me diep voor jou hebben geschaamd. Maar nu niet en daarom wil ik het je uitleggen. Ik hou van hem, meer dan ik dacht, dat de eene mensch van den ander kan houden, en misschien alleen, omdat hij de kracht mist, die jij bezit. Onze bewondering voor kracht wordt misschien alleen overtroffen door ons moederinstinct en dat is het, wat mij heeft toegedreven naar zijn armen, die me noodig hebben . . . Noodig heb jij me niet — hij wel. Jij kunt het alleen af — hij niet. Maar ik wou niet, ik bezweer je, ik wou niet, ik dacht aan jou en jouw vertrouwen en ik wou niet — maar ik kon niet anders. Het is, alsof wij, vrouwen, worden voortgedreven den weg op, welken niet ons hoofd, maar ons hart kiest en dan schijnt

het, alsof we niet anders kunnen. Het is, alsof we worden getrokken door een kracht, en als wij liefhebben, dan gaan we dien weg, verkeerd of niet, omdat we moeten . . . moeten . . . Henk". ☼ „Meer heb je zeker niet te zeggen?" ☼ Hij wist het nu, hij werd er gek van, maar hij wist het nu en wat viel er nog meer te bespreken? ☼ „Nog maar een paar woorden. Ik wou, dat je dit alles wist, voor je naar Holland kwam. Anderen zullen je hun meening zeggen, goed, ik wacht dat af. Anderen zullen zeggen, dat ik niet wist, wat ik deed en ook jij zult . . . Ja . . . toch . . . tóch . . . En dan is mijn eenige verklaring, dat hij me zoo noodig had. Ik weet, dat

jij medelijden sentimentaliteit noemt, maar hem moest ik met mijn liefde wel medelijden geven. Daar heb je het weer: ik moest, ik kon niet anders. En hij moest dat aannemen, hij kon niet anders. En dat is de basis geweest van al wat daarna kwam, van al wat door onze voortbewogen handen werd afgebroken en weer werd opgebouwd, dat is het geweest, waarom ik hem zoo lief kreeg en van jou afscheid nemen moet. Ik weet niet, of je me hebt begrepen, ik weet niet, of je me nu haat, vergeeft, of medelijden voelt. Maar ik weet heel zeker, dat ik je dit moest zeggen, omdat ik niet anders kon". ☼ Reeds waren vijf minuten weggeleden van den tijd, die nu zijn troosteloze toekomst was. Hij zat nog met den hoorn in de hand, als te wachten, of opnieuw de stem zou gaan spreken, de stem van Holland. Maar het was een heel ander geluid, scherper en directer, dat nu achter hem klonk en hem deed opschrikken. Met twee krukken in haar handen stond daar een verpleegster en ze vroeg: „Hebt u het uw meisje nu eindelijk gezegd, mijnheer?" ☼ Hij keerde zich langzaam om en keek de verpleegster recht in het gelaat. Zelfs zij, de geroutineerde, schrok van dien blik. ☼ „Neen, zuster", zei hij, „ik heb het haar niet gezegd en



HET WEESHUIS TE DIRKSLAND

ik zal het haar nooit zeggen. En als u me nu even de kruk wilt aangeven zuster, zal ik nóg eens probeeren, om met het ééne been, dat me na het motorongeluk overbleef, een paar passen te doen. Ik moet 't toch leeren, zuster...."

Fraai bloeiende Vetplanten

III. KLEINIA GALPINI (SENECIO)

DIT is een zeldzaam mooi vetplantje, dat in geen enkele collectie behoort te ontbreken. Het is niet groot: wanneer de bloemstengel volgroeid is, komt het geheel niet hoger dan 30 à 40 cm. De plant zelf is een wit-bewaasd struikje met lancetvormige bladeren, en ook in niet-bloeienden toestand al een bijzonder sieraad voor serre of kas. In den loop van den zomer ontwikkelt zich dan de stevige bloemstengel met een paar dikke knoppen aan den top, en eindelijk komen dan de bloemen voor den dag: straalvormig, aan den rand omgebogen, en van een zeldzaam mooie oranje kleur. Het hart is koraalrood: werkelijk een niet veel voorkomende combinatie. En de geur is heerlijk, en doet weer even aan die van *Azalea mollis* denken. De plant is uit Zuid-Afrika afkomstig en zij kan 's zomers gerust buiten staan op een beschut plekje, in niet al te felle zon. Voor den winter is een koude, zonnige kas of serre aan te bevelen. ☼ *Kleinia Galpini* is een goede bloeier, en de bloemen zijn interessant, wat van de andere *Kleinia*'s niet altijd te zeggen is. Er zijn soorten onder, die door hun wonderlijken vorm en groeiwijze het gemis aan mooie bloemen ruimschoots vergoeden. De allerwonderlijkste *K. articulata* bijvoorbeeld ziet er gedurende den zomer uit als een wit-berijpte wortel, glad en rond. In den herfst komen dan de bladeren voor den dag, die wel iets van klimop-blaadjes hebben. *K. articulata* maakt, zooals de naam al zegt, gemakkelijk nieuwe geledingen, die bij de minste aanraking van de moederplant afvallen en dan heel gemakkelijk wortel schieten. Ook komt er soms opeens een nieuwe scheut te voorschijn op eenigen afstand van de oude plant. Tegen den zomer vallen de bladeren weer af. De bloem is heel onbeduidend. Dan *K. tomentosa*, ook uit de Kaap, een bijzonder mooi plantje met rolronde, witte en viltige bladeren, en heel mooi van vorm. *K. repens*, met kruipende stengels en rolronde, blauwwitte blaadjes is een van die „ouderwetsche" succulenten, die eertijds in mozaïekperken werden gebruikt. Dan nog *K. semperviva* en *K. Grantii*, twee miniatuurplantjes met roode bloemen, en nog vele andere. ☼ Het geslacht *Kleinia* behoort tot de *Compositae*, is dus verwant aan *Asters*, *Zinnia*'s, *Chrysanthen* en *Paardebloemen*! Aan

de straalvormige bloemen is dit wel te zien, al lijkt de „familietrek" verder ook niet bijster groot.

☼ De naam *Senecio* (Lat. *senex*: grijsaard) duidt op de witte beharing der bladeren. Zoo is *Kleinia Galpini* nog verwant aan het wilde Kruiskruid, dat ook tot de *Senecio*'s behoort. ☼ Er zijn nog vele andere *Kleinia*'s, die onderling vaak veel in uiterlijk verschillen. Bijna alle zijn zij zeer de moeite van het kweken

waard. Maar in de eerste plaats toch wel *K. Galpini*, het onderwerp van dit artikeltje.

L. S.



Foto v. Tuberger

KLEINIA GALPINI (SENECIO)

De aschgrauwe Kiekendief

DOOR J. VIJVERBERG

DE Peel! Mijn hart ging open, toen een mijner leerlingen me mededeelde, dat zijn vader, die in Nederland jaagt op zee-eenden, daar in de buurt een kennis had, die de vogelwereld in De Peel op zijn duimpje kende en zeker gaarne genegen zou blijken, mijn gids en helper te zijn, als ik op mijn jacht met de camera eens daarheen mocht verzeilen. Denk eens aan: een uitgestrekt hoogveen-gebied, weinig of geen menschen, alleen met jezelf, vrij in je bewegingen, niet door nieuwsgierige oogen begluurd, nog minder gestoord. Ik zag de heele Peel vóór me, zonder er ooit een tipje van te hebben aanschouwd. ☼ Geen week later tufte een eenzame motorrijder, op elk der beide treeplanken een camera (kist) gesjord, den langen weg af van Noordgouwe naar Noord-Limburg, onze grootste provincie in haar grootste afmeting door. Even na Asten: de entree van De Peel. ☼ Ik leg de pen even neer, om te trachten, nog eens weer den indruk te doorvoelen, dien dat grootsche, zwiigende landschap op mij maakte, grootsch in zijn soberheid, zijn eenvoud. Daar stond ik aan de grens van die wijde, indrukwekkende eenzaamheid. Vóór me, de bruine heide, besprenkeld met het teere, frischgroene loof van verspreid staande berkjes, rechts de donkerte van een beschermend sparrebosch, links het roerloze, spiegelende vlak van een veenplas, gevat in een breede omlijsting van duizenden smetteloos witte vlokken van het zachte wollegras. En aan den einder, in het vale verschiert van den vallenden schemer, de spitse torens der Peeldorpen in een wijden boog er omheen, als wachters om dit grootsche monument der natuur. Minutenlang stond ik dat schoons, te schooner nog, waar de mooie, stille zomeravond er een bijzondere wijding aan gaf, te genieten. ☼ Den volgenden morgen om acht uur stond ik bij mijn mentor voor de deur en trokken we er op uit, naar de Astensche Peel. Terwijl we een heipad volgden, greep mijn gids me plotseling bij den arm en wees me een grooten, langzaam voortwikkenden vogel, den grauwen kiekendief! Hij was er dan. Gauw den kijker gericht en het donkere silhouet gevolgd. Langzaam bewoog de groote vogel de lange vlerken, met onzekeren slag, als niet wetende, welken koers hij nemen zou. Na eenige minuten streek hij



KIEKENDIEF, NEERSTRIJKEND OP HET NEST

in glijvlucht neer op een paaltje, dat daar eenzaam in 't wijde veld stond. „Daar zitten ze graag op”, zei m'n makker. Drie of vier andere kiekendieven verschenen nu en 't werd dus gezellig, doch we hielden ons niet lang op en gingen op een der nesten af, die m'n geleider wist. Op slechts drie meter afstands vloog de bruine vogel op en wierp zich met driftige, verwarde vleugelslagen in de lucht. Op een ronde open plek op den grond lagen 4 eieren, mooi wit, zuiver ovaal van vorm. Ik vond ze naar de afmetingen van den vogel erg klein: iets groter dan duiveneieren. Ze lagen op een onderlaag van zacht, dood gras.

't Was werkelijk een goed afgewerkt, warm nest. De kennis was alzoo gemaakt. Ik stond al in 't rond te kijken naar een natuurlijke schuilplaats, vanwaaruit ik den vogel zou kunnen fotografeeren. Die was er ten eenenmale niet. Een hut bouwen? Die moest nogal hoog zijn, anders zou ik den vogel niet op het nest zien. Maar hoe zou deze reageeren op de nabijheid van camera en schuilhut? Mogelijk liet hij, zoo eenzelve midden in de vlakke, eenvoudige hei levend, zijn nest voor goed in den steek. En dit mocht om meer dan één reden niet, althans niet door ons toedoen. We hielden raad en besloten, nog geen pogingen te doen, om den vogel op het nest te kiekken. Ik zou na drie weken terugkomen, als er kleine jongen zouden zijn. Dan zou de drang van de ouden naar het nest groter zijn, de kans voor in den steek laten geringer: kleine jongen hebben de warmte van het moederlichaam noodig. „Zijn ze weer groter”, aldus mijn makker, „dan is de kans, dat de oude op het nest komen, weer kleiner. Ze hebben dan de gewoonte, met de prooi in de klauwen laag over het nest te vliegen en die, zonder zich op te houden, tusschen de jongen in te laten vallen.” Hoeveel te eer zouden ze deze gewoonte volgen, als eenige vreemdigheid dicht bij 't nest ze verontrustte. Latere persoonlijke ervaringen hebben me geleerd, dat m'n metgezel 't in deze in ieder geval niet altijd bij 't rechte eind zou hebben. We komen hierop nog wel terug.

☞ We verlieten nu de Peel, om onder Nederweert het beleg te slaan voor een klap-eksternest, dat me gedurende de beide Pinksterdagen aangenaam bezig hield. Drie weken later reed ik weer op de kiekendieven af. Ze hadden kleine jongen. Vergeefsche tocht: regen zonder ophouden. Ik zie me nog zitten, 's morgens om half zeven al, voor 't raam in de gelagkamer van 't dorpsotel. De weg glom als een spiegel, groote regendruppels plensten onverpoosd neer: een troosteloze aanblik, en even troosteloos de menschen: afgetobde lichamen, doorzakkend in de lendenen, sleepende gang, een lamme in een wagentje, een paar zenuwpatiënten met verwrongen gezichten. ☞ Ik kreeg den indruk, dat deze Peelwerkers gebukt gingen onder den last van een zwaar en ruw leven, met de naweeën van gedegenereerde voor-
slachten daar nog bij. ☞ Dezen zomer (1932) was ik fortuinlijker in het maken van foto's. Ook dezen keer ging het naar de Astensche Peel. Mijn makker wist twee nesten met jonge kiekendieven. We kozen voor ons doel het meest verafzijnde, omdat dit op slechts tien meters van den boschrand af lag, zoodat de quaestie van schuilhut feitelijk geen quaestie was.



KLEIN, MAAR DAPPER!

☞ Eindelijk dan sloegen we links een heipad in, volgden dit, zoover het berijdbaar was, en kwamen na een klein halfuur bij het nest, dat we geheel intact aantroffen. Er lagen vijf groote jongen in. Toch waren er, zooals gewoonlijk bij deze broedsels het geval is, twee bij, die zichtbaar kleiner waren dan de andere. Ze hadden al aardig wat bruin in de veeren en stelden zich ook nijdig te weer, toen we de hinderlijke takjes verwijderden. Onmiddellijk lagen ze op den rug en presenteerden ons de kromme klauwen en den haaksnavel. De heide reikte ons tot over de knieën, zoodat we nogal wat moesten wegsnijden, om een open gang naar de camera te krijgen, die 'n kleine drie meter van het nest zou komen te staan. De afgesneden hei zou intusschen uitstekend kunnen dienen om de camera te maskeeren. Plotseling wees mijn makker me de twee oude vogels, die op een afstand van een paar honderd meter in de lucht zwalkten.

☞ 't Mannetje is er bij gekomen”, zei hij, „met voer. Hij is de eigenlijke jager, hij vooral vangt de prooi, maar hij komt nooit bij 't nest. Als het hem ziet aankomen, vliegt het wijfje hem tegemoet, zweeft onder hem door en vangt met de klauwen de prooi op, die hij dan laat vallen. Ze grijpt het dus in den val en dat is nooit mis. Kijk, kijk, het wijfje werpt zich op

zij, daar valt de buit, ze heeft 'm”. ☞ Ik moest het wel gelooven, zien deed ik het niet; 't was ook de eerste keer, dat ik het bijwoonde. Intusschen ging het mannetje weer alleen de „breede veertien” in. Waar het wijfje bleef, kon ik niet zien. Nu wij er waren, zat het natuurlijk met den buit verlegen en zal dezen op 't laatst wel zelf geconsumeerd hebben.

☞ We plaatsten de camera op een verhevenheid van in den grond geslagen paaltjes en leidden 't snoer naar een berkestruik, een meter of tien er vandaan. Onder berkenloof en hei verborgen viel de camera in 't minst niet op. Om één uur kropen we aan den boschrand in een berkentronk, waaromheen we voorzichtigheidshalve nog een aantal bebladerde takken in den grond gestoken hadden. We waren vol goeden moed. Het wijfje kwam na vijf minuten al over het nest heen en weer vliegen, eerst op een hoogte van een meter of tien, maar toch hoe langer hoe lager. We konden duidelijk zien, dat het een prooi in de klauwen had. „Kli, kli, kli”, riep



Foto J. Vijverberg

GRAUWE KIEKENDIEF BIJ DE JONGEN

het aldoor op torenvalkenmanier. ☞ „Maak nog maar geen haast met je contactknop”, zei m'n vriend, „zoolang hij zoo roept, komt hij zeker niet bij de jongen, hij vertrouwt de zaak niet”. En zoo scheen het te zijn. Maar daar ontwaarde ik tot mijn schrik, dat ik het nest niet voldoende kon zien; slechts iets wits zag ik tusschen het ijle heidekruid bewegen. ☞ „Ja”, zei m'n vriend, „daar is nu eenmaal niets aan te doen. Je kunt hem toch op het nest zien neerduiken. Welnu, dan neem je 'm. En ja, dan moet 't geluk je een beetje dienstig zijn!” ☞ Ik keek wel wat sip, vond het al te riskant en een opname onder die omstandigheden een slag in de lucht. Waartoe zaten we dan hier! 'k Had evengoed met het automatische gedoe kunnen werken. Evenwel, ik zou nu den roover van vlakbij kunnen zien en dat was toch wel wat waard. ☞ 't Werd twee uur en nog was de vogel niet op het nest gevallen. Wat viel me

dat tegen: al zoolang in de onmiddellijke nabijheid en maar niet neerduiken. Hij riep maar te veel: kli, kli! ☼ Mijn makker bracht uitredding. Hij zou heengaan en voor tijdpasseering een ander nest gaan zoeken, waarvan hij den vogel meermalen had zien vliegen. 't Lag aan den anderen kant van 't bosch. Ik juichte zijn plan van ganscher harte toe. Hij verdween in 't berkenloof en 'k zat alleen. Weldra verscheen de kiekendief weer en maakte al dadelijk meer ernst van de zaak; hij kwam tot op een meter hoog boven 't nest. 't Hinderde me geducht, dat ik hem niet zien zou, als hij stond. En daarom, 't moest gewaagd. De vogel zwalkte ditmaal nog verder. Tegen dat hij keeren zou, kwam ik overeind en verborg het hoofd zooveel mogelijk in het loover. Tusschen takken en bladeren door overzag ik het heele nest, onderscheidde afzonderlijk de vijf jongen. 't Bleek de oplossing. Weer kwam de oude vogel bijna neer, maar weer trok hij verder. Maar weer keerde hij, wapperde even boven het nest en toen, Daar stond hij, naast de jongen. Welk een aanblik! De schuwste vogel van 't Peellandschap voor mijn oogen op het nest, vlak bij, op enkele meters afstands. Daar stond hij, doodstil nog, het lichtomrande oog strak in mijn richting. 't Was het wijfje, de bruine kleur wees het uit. Het mannetje is blauwgrijs gekleurd en heeft meer zwart, vooral in den staart. Men zal begrijpen, dat het indrukken van oogenblikken waren, die ik hier weer geef. Een druk op den knop, rrtt, de sluiterschijf vloog rond, mijn eerste kiekendief stond op de plaat. Hij schrok niet zichtbaar, bleef kalm staan kijken. Toch verdeelde hij de prooi niet, de jongen moesten zelf maar hun deel zien te krijgen. Intusschen had ik ervaren, dat m'n makker het met zijn bewering, dat de vogel niet op 't nest blijft toeven, bij 't verkeerde eind had. Al het riskante was er nu af: ik kon het nest duidelijk zien en de oude vogel bleef er lang genoeg op. ☼ Toen ik hem niet meer zag, ijld ik naar de camera, verwisselde vlug de platen en kroop weer in den tronk, waar ik eerst een poosje bleef zitten. Nauwelijks zag ik hem, of ik stond. Hij had weer prooi in zijn klauwen. Ik dacht hem zóó op het nest te zullen zien vallen. Maar dat viel tegen. Hij verdween soms voor minuten lang. De jongen werden ongedurig. Een werkt zich door de hei heen, tot achter het nest; 'k zag hem niet meer. Twee andere volgden onmiddellijk het voorbeeld; de twee benjamins bleven. Moeder kwam gelukkig bij de kleintjes neer. De sluiters klapte, doch 't liet haar koud. Toen ze manlief weer ging zoeken, verwisselde ik vlug de platen, sneed een armvol heidetakken af en stak die achter het nest in den grond, om ontvluchten te verhinderen. Daarna wierp ik met een vlugge beweging de drie deserteurs weer in het nest en wachtte voor de derde en laatste opname. Een half uur ging voorbij. Plotseling verscheen de bruine roover weer boven het nest, daalde, en stond. Ditmaal was de pose schitterend: den rug naar de lens, de donkergebande staart gegolfd over den nestrand, snavel en oog op z'n voordeel. Een druk op den knop, derde opname! ☼ Ik brak op, hoogst gelukkig met mijn drie opnamen. Tweemaal bij het plaatwisselen had ik in het nest de gebrachte prooi nog aangetroffen: in beide gevallen was het een jonge leeuwerik. Ik wil dus aannemen, dat een massa



OOK DIT KERELTJE STELT ZICH FLINKTE WEER!

zangvogels het slachtoffer van zoo'n moordenaarsfamilie worden, en we zouden geneigd zijn, geen pardon voor het gebroed te kennen. Ik wil me in deze quasetie niet al te zeer verdiepen. De overweging, dat het al eeuwen gegaan is, zooals het gaat, terwijl er toch genoeg zangers over blijven, zoolang de mensch er maar niet de hand naar uitsteekt, doet me er vrede mee hebben. De natuur produceert alles in zulk een overvloed, dat heel veel voorbeschikt moet zijn, om in de wieg te sneuvelen. En wat de methode betreft, die ons wreed moet lijken: snavels en klauwen, die als dolken de prooi doorpriemen, och 't is immers ook dezelfde natuur, die het zoo heeft klaargemaakt. Ook de roofvogel heeft zijn plaats in de huishouding der natuur. We zouden dus ongaarne den mooien vogel in het heidelandschap missen. Voor teveel behoeven we niet zoo bevreesd te zijn; de omvang van het jachtgebied bepaalt het aantal. ☼ De Zondagmorgen restte me nog. Ik veronderstelde, dat ik bij de geplaagde kiekendieven niet meer behoefde terug te komen. Na eenmaal het nest te hebben verlaten, zouden de jongen er niet meer in te houden zijn. Waarschijnlijk trokken ze al dien zelfden nacht de wijde wereld in. En dan, voor den volgenden dag wachtte me een nieuw, een „versch” nest. We zouden er op onzen terugtocht nog even gaan kijken. Ik wist het van elk punt van den hoofdweg af ook wel alleen te vinden. Een populier van afwijkenden vorm, 50 M. er vandaan, was me een betrouwbaar baken. Op 3 meter afstands ging de oude vogel van 't nest. We zagen drie kleine, — alle drie nog verschillend van grootte — jongen, en één ei, waarschijnlijk lot. De jongen waren, zooals trouwens alle roofvogeljongen tot op zekeren leeftijd, spierwit, Mijn assistent had tevoren reeds een verhooging gemaakt om de camera te plaatsen en een open gang daarheen. Daarmee was de vogel dus al vertrouwd. Een schuilhut zou daar

in de vlakke hei teveel opvallen, zoodat ik besloot, nu ik toch al drie opnamen had, den vogel zichzelf te laten fotografeeren met het automatisch apparaat, terwijl ik toch zoo dicht als het lijden kon, in de buurt blijven zou. ☼ Halftien stond het toestel klaar; het contact boven de jongen. Ik had het zóó hoog gesteld, dat deze er niet bij zouden kunnen. Een paar honderd meter er van dan ging ik achter een berk staan, vanwaar ik door mijn kijker mijn werk voldoende kon overzien. De kiekendief scheen daar genoeg mee te nemen. Hij kwam gauw boven het nest en streek er al om tien uur op neer. Ik snelde er heen, zeker van de opname, doch hij had het contact niet aangeraakt. Enfin, 't was een beetje tijdverlies, maar op een paar opnamen dien morgen meende ik wel te mogen rekenen. Toch viel 't niet mee. Meer dan een uur ging voorbij, eer hij weer op 't nest neerstreek. Maar nu zag ik aan zijn verschrikt opvliegen, dat de sluiters gewerkt had. Hij stond op de plaat. Na



Foto J. Vijverberg

GRAUWE KIEKENDIEF MET KLEINE JONGEN



EEN DUITSCHE EILANDENSTAD. STRALSUND IN VOGELVLUCHT

een half uur voor de tweede maal. De spullen gepakt, in geforceerden marsch naar de auto en regelrecht naar huis. Nog vóór middernacht wist ik, dat mijn opnamen vijf goede negatieven gaven.

Een Duitse eilandenstad

DOOR H. FRICKE

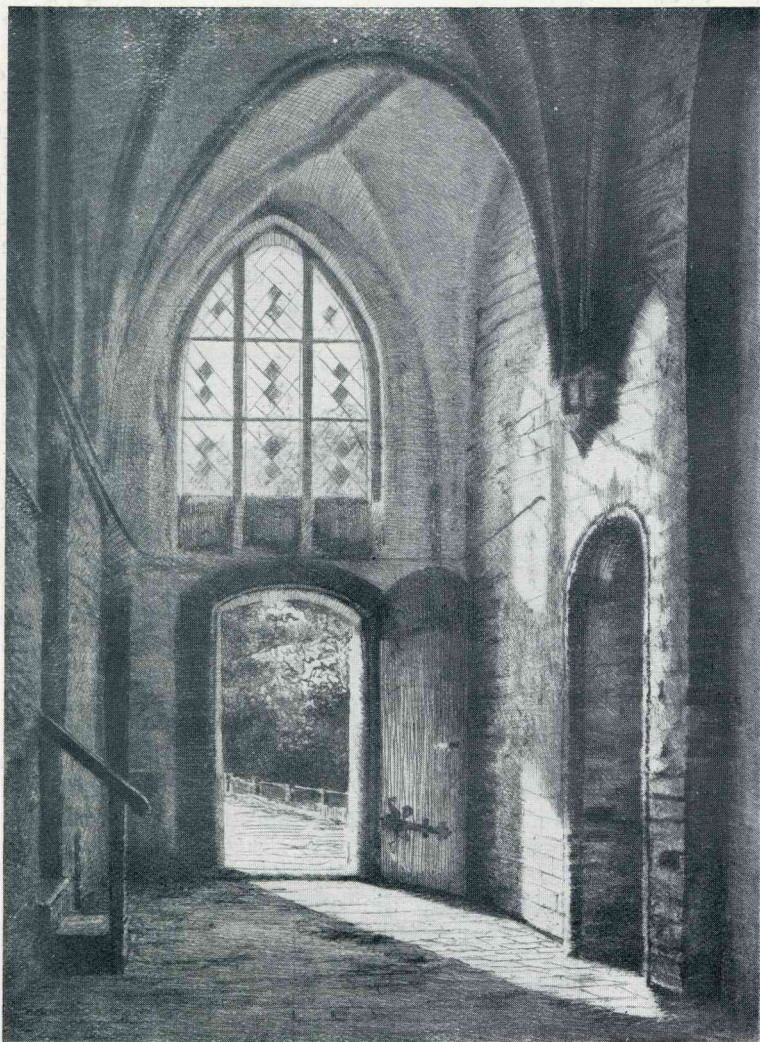
REEDS sedert men het kleine traject Stralsund — Altefähr aanlegde, waarover de spoorwagens direct het eiland Rügen kunnen bereiken, zien de meeste reizigers voor Rügen of Zweden, die een van de vele kleine badplaatsen van het eiland bezoeken of de schoonheid van het Noorden met een zoo gemakkelijke D-trein-verbinding bereiken willen, Stralsund veel minder dan het verdient. En toch is deze eenige Duitse eilandenstad zoo belangrijk als nauwelijks een andere stad van het rijk. De Hanseatische geest geeft haar iets hards, iets stevigs; haar belangwekkende monumentale baksteen-Gothiek heeft iets geweldigs. Elke speelschheid, elke onwaarachtigheid is haar vreemd. Zij is echt en zeker, klaar en zakelijk in haar geheele wezen. Desniettenstaande weet zij in haar gevels, die om Hanseatische reden het gelaat van het huis zijn, dat naar de straat gekeerd is, een trotsche pracht te ontwikkelen, welke op een zekeren rijkdom van den bewoner wijst. ☒ Toen Jaromar, de eerste vorst van Rügen, de vestingstad Stralsund stichtte, wist hij wel, dat haar gunstige ligging voor de scheepvaart haar spoedig tot een van de voornaamste handelssteden zou maken. ☒ „Stralen aan de Sund” zeide de Hertog van Pommeren in zijn wijdingsspreuk, en zoo kreeg de stad haar schoonen naam. En de Hanseatische trots van haar raadsheeren had het klaargespeeld, haar een bijna vrije plaats in het rijk te verschaffen, zooals Hamburg, Lübeck en Bremen. ☒ Deze Hanseaten-trots geeft aan de oude, schoone stad een zekeren domineerenden stijl, misschien heeft ook Zweedsche invloed hier een rol gespeeld, daar zij vele jaren onder Zweedsche heerschappij was. De prachtige opname in vogelvlucht toont ons haar ligging aan de Strelasund, die, daar zij van alle zijden door water beschermd is, het in 1628 aan Wallenstein onmogelijk maakte de stad in te nemen. Nog heden viert Stralsund Wallenstein's aftocht door hoorngelaa van den toren (om den veldheer te hoonen). ☒ Interessant is een gravure van Merian uit de 17de eeuw die in het bezit der stad is, en die in wezen hetzelfde beeld vertoont, zonder dat men zich ook maar in de verste verte bewust was van de hedendaagsche technische mogelijkheden ter vervaardiging ervan. ☒ Schilderachtig ziet men van de Sund uit nog mijlen ver de silhouet der stad met als kenteeken de machtige torens. Twee, drie dagen om deze wonderlijke, ridderlijke stad te leeren kennen kunnen voor ieder mensch tot een onvergetelijk gebeuren worden. De architectonische schoonheden van de vroegste tot de laatste Gothiek treffen wij niet slechts bij de kerken en openbare gebouwen aan,

maar ook bij de woonhuizen der patricische burgers. De monumenten van een groote cultuur, die niet vergankelijk is, doet ons stilstaan en aandachtig beschouwen. De menschen van onzen jachtenden tijd, die alle op doelmatigheid en zakelijkheid ingesteld zijn, moeten er wel aan twifelen of hun nieuwe methoden en hun nieuwe werken niet honderd maal vergankelijker zullen zijn, dan deze eenvoudige maar toch imposante scheppingen uit vroegere eeuwen. Zij vereenigden doelmatigheid met schoonheid en duurzaamheid en geven aan deze eigenaardige, in de zee gelegen stad haar eigen persoonlijk karakter, haar onveranderlijkheid, haar levensrhythme. ☒ Of men nu het roemruchtig verleden nasporen wil, de monumenten dezer dappere bur-

gerij, of de innig devote kerkkunst, die niet alleen aan kerken en kloosters zichtbaar is, maar ook in de liefdevolle kleine kunst der gesneden altaren en bidstoelen, of men in het gewirwar van oeroude steegjes, nauwe straatjes en kloostertuinen ronddoelt, alles fluistert en getuigt van een voorbijen tijd, die ons reiner en hooger stemt dan die, waarin wij moeten leven. Stralsund zal nooit op een andere stad lijken. Stralsunds grenzen zijne onuitwischaar evenals zijn geschiedenis, zijn ziel. Worden de eerste door de wateren der Sund bepaald en onveranderlijk



DE BÜCHERMACHERSTRASSE TE STRALSUND



IN HET KLOOSTER ST. JOHANN TE STRALSUND

in stand gehouden, zoo houdt de laatste door den Hanseatischen geest van een dappere, vrije burgerij tegenover alle nieuwe ideeën stand. ☞ Maar ook de zeldzame ligging in het landschap geeft aan deze stad een eenige, romantische bekoring. Groen omschaduwde wateren, vijvers, meertjes omgeven haar. Een zilte wind blaast van de zee. De roep van meeuwen en trekganzen weerklinkt over de stad en in het gewirwar van steegjes. De Sund schittert in de zon, witte jachten en koperbruine zeilen van visschersbooten glijden voorbij. Een wandeling naar de Zwedenschans aan den Hindenburgoever die links langs roode rozenborders, rechts langs het blauwe water loopt, toont ons het wisselende leven van het scheepsverkeer, de kust van Rügen en in de verte blinkt de vuurtoren van Hiddensee. Al heeft de nieuwe tijd ook hier en daar nieuws geschapen en het oude uitgebouwd, toch behoudt het stadsbeeld van Stralsund altijd het onveranderlijke, onwrikbare als geheel, zoodat zich daarmede geen andere Deutsche stad meten kan. De geweldige kerken St. Maria, St. Jacobi en St. Nicolai, de à jour gewerkte lichte bouwkunst van den gevel van het stadhuis op de oude markt zijn eenig in hun soort, de schilderachtige poorten, de stemmige kruisgangen van het klooster, dit alles zal in onze reisherinneringen een voorname plaats innemen.

En tòch hadden ze't mis!

MET EEN PRIJSVRAAG VOOR DE LEZERS

William Pitt zeide ± 1778: „Overal om ons heen zien wij ternauwernood iets anders dan verval en wanhoop”.

Wilberforce verklaarde omstreeks 1800: „Ik durf geen huwelijk aan te gaan, zóó donker en ongewis is de toekomst”.

Lord Grey dacht in 1819: „... dat de geheele maatschappij langzamerhand zou gaan stuiptrekken”.

De *Hertog van Wellington* dankte aan den vooravond van zijn dood (1851) God, dat hij zou „... gespaard blijven voor het volledige verval, dat steeds naderbij kwam”.

Disraeli zeide in 1849: „In industrie, handel en landbouw bestaat er geen hoop meer”.

Koningin Adelaide verklaarde in 1792: „Slechts één wensch heb ik: moedig de rol van Marie Antoinette te kunnen vervullen in de revolutie die over Engeland komt”.

Lord Shaftesbury (1848): „Niets kan het Britsche Imperium redden van een schipbreuk”.

De lezer ziet: bovenstaande uitspraken zijn alle van bekende Engelsche persoonlijkheden, en minstens even wanhopig als die wij in onze dagen om ons heen hooren. Ook buiten Engeland — en dan denken wij natuurlijk in de eerste plaats aan onze vaderlandsche historie — zijn er dergelijke sombere voorspellende uitspraken van bekende personen te over, die later gelogenstraft werden door de feiten, toen het staats- of wereldbestel zich weder wist vrij te maken uit den greep van een crisis, en het menschedom weder ruimer kon ademen, de toekomst met nieuwen moed kon inzien.

Wij noodigen onze lezers uit deze serie aan te vullen met uitspraken, van gelijke strekking als bovenstaande, van andere bekende historische personen, en zullen in de maand Januari elke week onder de inzenders een drietal fraaie boeken verloten.

Wij besluiten met de hoop uit te spreken, dat het U allen in 1933 wel moge gaan en dat het Nieuwe Jaar het bewijs moge brengen, dat ook de pessimisten van onzen tijd het mis hadden.

„Ende despereert niet!”

ZONNESCHIJN

DOOR RU REITSMA

Het is zoo goed,
eens te vergeten,
te lachen, en
een kind te zijn.
Het is zoo goed,
niets meer te weten,
niets meer te zien
dan zonnenschijn.



DE POHUTU-GEYSER BIJ ROTORUA OP HET NOORDELIJK EILAND VAN NIEUW-ZEELAND